

С. В. Бобраков

Луганський національний університет
імені Тараса Шевченка

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У НІМЕЧЧИНІ (НА ПРИКЛАДІ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ МІСТА ЛЮДВІГСБУРГ)

У статті розглянуто особливості підготовки вчителів іноземних мов початкової школи у вищій педагогічній школі міста Людвігсбург (Німеччина). Досліджено структуру та змістове наповнення модулів дисциплін фахово-дидактичного циклу.

Ключові слова: підготовка вчителів початкової школи, фахово-дидактичний компонент підготовки вчителів, формування компетентності вчителів іноземних мов.

Постановка проблеми. Розширення міжнародних контактів у сучасному світі викликає посилення ролі і значення володіння іноземними мовами. Іноземні мови слугують як засобом комунікації, так і засобом установлення і пізнання мовних та культурних норм, реалізації діалогу культур, розвитку взаєморозуміння й толерантності.

Реалізація завдання досягнення громадянами країни конкретних рівнів володіння іноземними мовами, визначеними в Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти, зосереджує увагу на необхідності адекватної якісної підготовки вчителів іноземних мов для всіх рівнів освіти, на модернізації такої підготовки. Як відомо, не зважаючи на досить значну кількість навчальних годин на рівні середньої освіти, ще й сьогодні багато хто з випускників не досягають рівня володіння іноземними мовами, визначеного в офіційних освітніх документах. Оскільки Україна прагне повноцінного членства в Європейському Союзі, важливим є ретельне вивчення та критичне осмислення досвіду організації навчання іноземних мов і підготовки фахівців цього напрямку в європейських країнах для прийняття практичних кроків щодо досягнення такого рівня вивчення і навчання іноземних мов у країні, який насправді дозволить громадянам України повноправно інтегруватися у європейську спільноту.

Зокрема показним для нашої держави є досвід Німеччини, яка досить успішно пройшла шлях реформування системи вищої педагогічної освіти, та її адаптації до вимог загальноєвропейського освітнього простору з максимальним збереженням національних особливостей. Вивчення досвіду Німеччини у підготовці вчителів може позитивно вплинути на реформування системи педагогічної освіти в Україні.

Аналіз актуальних досліджень. Останнім часом в українській педагогічній науці активізувалися пошуки дослідників у галузі зарубіжної теорії та практики професійної підготовки педагогічних кадрів. Так, досліджувалася проблема професійної підготовки вчителів у країнах Західної Європи (Л. Пуховська), проблема реформування вищої педагогічної освіти в Англії (А. Парінов), проблема професійно-педагогічної підготовки вчителів у Великій Британії (Н. Яцишин), проблема формування професійно-педагогічної майстерності вчителя в системі педагогічної освіти Англії та Уельсу (Ю. Кіщенко) та ін.

Проблеми професійної освіти Німеччини стали предметом дослідження багатьох українських дослідників: Н. Абашкіної, А. Андрощук, Т. Вакуленко, Т. Зданюк, Т. Козак, А. Корнілової, К. Корсака, М. Кузякіної, О. Куліш, С. Михайлова, Т. Ляшенко, С. Павлюк, Л. Сакун, С. Синенько. Різні аспекти німецької моделі підготовки педагогічних кадрів досліджували І. Гуревич, Т. Мойсеєнко, Л. Пуховська, С. Титович та ін.

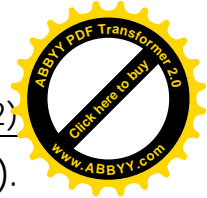
Незважаючи на активізацію зусиль, спрямованих на вивчення окремих складових професійної підготовки вчителів у вищих навчальних закладах Німеччини, комплексне порівняльно-педагогічне дослідження теоретичних основ підготовки майбутнього вчителя іноземної мови у вищій педагогічних школах Німеччини ще не здійснено.

Мета статті – дослідити особливості підготовки вчителів іноземних мов початкової школи у вищій педагогічній школі м. Людвігсбург (Німеччина).

Виклад основного матеріалу. Підготовка вчителів іноземних мов початкової школи у вищій педагогічній школі міста Людвігсбург має двофазову структуру:

1. Навчання (Studium) (вісім семестрів, перший державний іспит (Erste Staatsprüfung)).
2. Стажersька практика (Vorbereitungsdienst) у поєднанні із семінарами у навчальному закладі (18 місяців, другий державний іспит (Zweite Staatsprüfung)).

Дослідимо докладніше першу фазу підготовки вчителів іноземних мов початкової школи, тобто безпосередньо період навчання. Отже, навчання відбувається за модульною структурою, обсяг навчального навантаження становить 240 кредитів (ECTS-Punkten) та розподілений по 30 кредитів на кожен семестр. Один кредит дорівнює навчальному навантаженню у 30 годин на тиждень. Навчання складається із двох етапів: періоду базової підготовки (Grundstudium) та періоду основної підготовки (Hauptstudium). Змістовно період навчання охоплює три основні галузі підготовки:

1. Педагогічна підготовка (Bildungswissenschaftlicher Bereich). Вивчаються такі предмети, як педагогіка, психологія, філософія, соціологія, правознавство, теологія (євангелістська або католицька за вибором студента).

2. Фахово-дидактична підготовка (Fachwissenschaften / Fachdidaktiken). Вивчення двох основних предметів (перший основний предмет та методика його викладання – обов'язково німецька мова або математика, другий основний предмет та методика його викладання – англійська або французька мова). Передбачається також вивчення основ мовленнєвої комунікації та міждисциплінарний проект з кількох предметів.

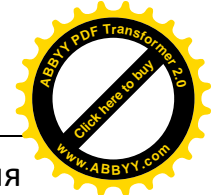
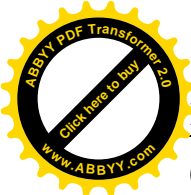
3. Практико орієнтована підготовка (Schulpraktische Studien). Передбачаються такі види практик: орієнтовні (ознайомлювальні) та вступні практики (Orientierungs- und Einführungspraktikum), інтегрована семестрова практика у початковій школі із супроводжуваними семінарами у вищій школі (integriertes Semesterpraktikum), професійна практика (Professionalisierungspraktikum) [3, 2].

Усі майбутні вчителі іноземної початкової школи вивчають курси з історії, літератури, культури країни, мова якої вивчається. Курси лінгвістики, соціолінгвістики, психолінгвістики становлять також основний компонент змісту підготовки майбутніх учителів; студенти отримують підготовку з методики викладання іноземної мови. Більшість студентів залучають до проведення дослідницької роботи з методики викладання іноземних мов.

Необхідним й обов'язковим компонентом навчальної програми вбачається підготовка до застосування інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності. Такі курси включають поєднання даних про іноземну мову та інформаційно-комунікаційні вміння і навички.

Особливістю навчальної програми є реалізація «Європейського виміру», що відображений у визначенні мети і завдань підготовки вчителів; включенні вивчення європейської специфіки у зміст окремих дисциплін навчального плану; визнанні необхідності забезпечення реалізації рішень Болонського процесу та релевантних стандартів якості освіти; участі в європейських проектах і схемах забезпечення мобільності студентів; розробці регіональних схем, що передбачають підготовку студентів у країнах-сусідах; законодавчому забезпеченні вивчення іноземних мов [2, 23].

Значну увагу в навчальній програмі підготовки вчителів іноземних мов приділяють соціокультурним та інтеркультурним аспектам, які торкаються міжкультурних відносин у Європі, питань освіти національних меншин, підтримки мов національних меншин, рівних можливостей.

Слушними аспектами такої підготовки вважаються виховання громадянськості, моральне виховання, політичне виховання.

Ще один важливий аспект підготовки вчителів іноземних мов у вищій педагогічній школі міста Людвігсбург – це можливість стажування у країні, мова якої вивчається. Допомогу в отриманні грантів на навчання надають багато європейських програм (Socrates, Erasmus, Tempus), громадські та приватні організації (DAAD, PAD, the Soros Foundation, the Hungarian Scholarship Committee, Icelandic Student Loan Fund).

Підготовка вчителів іноземної мови передбачає три періоди педагогічної практики: орієнтовна (ознайомлювальна) – у першому або другому семестрі (14 днів), інтегрована семестрова практика – у четвертому або п'ятому семестрі (14 тижнів), професійна практика – у шостому семестрі (протягом семестру). До педагогічної практики включаються й елементи дослідницької діяльності, індивідуальної та групової проектної роботи, закріплення студентів за школами протягом усього періоду навчання в педагогічному закладі [1, 146].

Досліджуючи підготовку вчителів іноземних мов у місті Людвігсбург, важливо, на нашу думку, звернути увагу на особливості фахово-дидактичної складової навчальної програми. Фахово-дидактична складова підготовки вчителів іноземної мови початкової школи охоплює три модулі, після проходження яких пропонується скласти іспит.

Модуль 1 – основний.

Структурні компоненти модуля:

лінгвістика, фахова дидактика (методика викладання іноземної мови), практика мовлення.

Курси:

вступ до лінгвістики, вступ до методики викладання іноземної мови, прикладна лінгвістика, лінгвістичні навички I, лінгвістичні навички II: фонетика.

Види контролю:

письмова кваліфікаційна робота з одного з вищезазначених курсів.

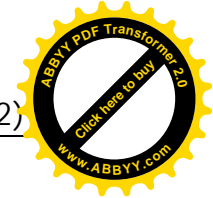
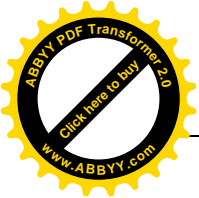
Модуль 2 – поглиблений.

Структурні компоненти модуля:

лінгвокультурологічні студії, лінгвістика, фахова дидактика (орієнтація на початкову школу), практика мовлення, педагогічна практика.

Курси:

вступ до літератури, вступ до історії та культури іншомовних країн, сучасні методики викладання у початковій школі, семінарські заняття, лінгвістичні навички III.

Види контролю:

портфоліо, кваліфікаційний іспит.

Модуль 3 – прогресивний.

Структурні компоненти модуля:

обрані галузі лінгвістики, література, фахова дидактика з інтеграцією у навчальний проект, поглиблена мовленнєва компетентність.

Курси:

прикладна лінгвістика, література/культура країни, мова якої вивчається, фахова дидактика, лінгвістичні навички IV, міждисциплінарні заходи, проект.

Види контролю:

портфоліо, кваліфікаційний іспит, проектна робота, очікується, що студенти пройдуть стажування у країні, мова якої вивчається, протягом щонайменше чотирьох місяців.

Іспит.

Пропонуються різні види підготовки до іспиту (колоквиуми, семінари) [3, 89–95].

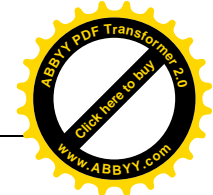
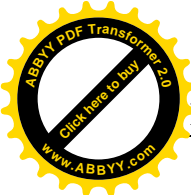
Протягом періоду навчання формуються такі види компетентностей, як:

Лінгвістичні/лінгводидактичні:

- ґрунтовне вивчення іноземної мови, що дає широкі можливості для розвитку мислення і мовлення студентів-майбутніх учителів, формування їх світогляду;
- набуття знань про мову, її граматичну структуру, словниковий склад, історію і закони розвитку;
- формування уявлення про роль мови в розвитку інтелекту людини;
- формування системи мовленнєвих умінь (вести діалог, сприймати, відтворювати й продукувати власні усні й писемні висловлювання різних стилів, видів, типів і жанрів);
- знання процесу одержання і передачі інформації;
- знання та використання у власній мовленнєвій та професійно-педагогічній діяльності сучасних лінгвістичних концепцій.

Педагогічні/методичні:

- знання та використання в педагогічній діяльності сучасних концепцій навчання та виховання;
- знання теоретико-методологічних засад педагогіки;

- розуміння психолого-педагогічних процесів навчання;
- знання методологічних засад організації навчального процесу;
- уміння використовувати принципи педагогічної рефлексії у власній професійно-педагогічній діяльності.

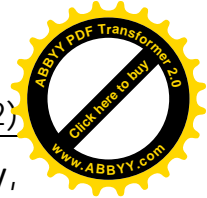
Практичні:

- використання принципів педагогічного спостереження та теоретичної оцінки професійної діяльності (професійно-педагогічна діяльність, практика);
- використання сучасних методів психолого-педагогічних досліджень у практичній діяльності;
- розвиток професійно-педагогічної компетентності шляхом розробки та проведення власних навчально-виховних заходів;
- використання наукового підходу до вирішення педагогічних ситуацій у власній практичній діяльності;
- розвиток мотивації до впровадження інноваційних технологій організації навчального процесу;
- використання принципів педагогічної рефлексії [3, 89–95].

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

Організація професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов у вищій педагогічній школі міста Людвігсбург полягає в:

- оволодінні системою основних базових предметних і практичних знань з мови та методики викладання іноземної мови (мовна компетенція) шляхом відвідання курсу з удосконалення мови;
- оволодінні іншомовною комунікацією в умовах занять із практики мови, на позааудиторних заняттях і заходах (мовленнєва компетенція);
- оволодінні знаннями культури країни, мова якої вивчається (соціокультурна компетенція);
- проходженні педагогічної практики під час стажування за кордоном;
- проходженні підготовки з використанням нових засобів навчання (on-line ресурси);
- проведенні самостійної роботи у відкритих мовних лабораторіях (де студенти мають змогу плідно працювати над удосконаленням мовних знань, умінь і навичок шляхом поєднання викладання свого предмета із системною роботою над самоосвітою).

Студентам також пропонується відвідати курси практики перекладу, педагогічний дискурс, написання есе, консультаційні семінари з мови. За бажанням студенти можуть також узяти участь у міжнародних семінарах і конференціях з методики викладання та навчання іноземних мов. Вища педагогічна школа проводить дослідження в освітянській галузі, підтримує програму співробітництва та обміну студентами між навчальними закладами. Перспективним напрямом подальших наукових пошуків у контексті визначеної проблематики вважаємо дослідження реалізаційних компонентів упровадження практико орієнтованого підходу у професійній підготовці вчителів у вищих педагогічних школах Німеччини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Hänsel D. Die Ausbildung auf die Praxis beziehen. Ein Reformprojekt an der Universität Bielefeld / D. Hänsel // Die Deutsche Schule. – Beiheft 2: Die Schule gestalten. Konzepte und Beispiele für die Entwicklung von Schulen. – Weinheim, 1992. – S. 142 – 150.
2. Kelly M. The Training of Teachers of a Foreign Language: Developments in Europe [Електронний ресурс] / M. Kelly, M. Grenfell, A. Gallagher-Brett, D. Jones, L. Richard, A. Hilmarsson-Dunn // A Report to the European Commission Directorate General for Education and Culture / revised report. – 2012. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/education/languages/pdf/doc493_en.pdf. – 89 p.
3. Studienordnung der Pädagogischen Hochschule Ludwigsburg für den Studiengang Lehramt an Grundschulen [Електронний ресурс]. – 2012. – 199 стрены – Режим доступу: <http://www.ph-ludwigsburg.de/11640.html>.

РЕЗЮМЕ

С. В. Бобраков. Подготовка учителей иностранных языков начальной школы в Германии (на примере высшей педагогической школы города Людвигсбург).

В статье рассматриваются особенности подготовки учителей иностранных языков начальной школы в высшей педагогической школе города Людвигсбург (Германия). Исследованы структура и содержательное наполнение модулей дисциплин предметно-дидактического цикла.

Ключевые слова: подготовка учителей начальной школы, предметно-дидактический компонент подготовки учителей, формирование компетентности учителей иностранных языков.

SUMMARY

S. Bobrakov. Primary school foreign language teacher education in Germany (the example of ph Ludwigsburg university of education).

The specifics of primary school foreign language teacher education at PH Ludwigsburg University of Education (Germany) are analyzed in the article. The module structure and content of subject-didactic area are highlighted.

Key words: primary school teacher education, subject-didactic component of teacher education, foreign language teacher competence.